

כי תצא

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדר נבנצל שליט"א

הזכרנו מספר פעמים את חובתנו ללכת בדרכי הקב"ה ולאמץ את מידותיו ודרכי הנהגתו. דוגמא אחת מיני רבות היא הציווי המופיע בפרשתנו: **"לֹא תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אֲזֻזָּה הוּא לֹא תִתְעַב בְּצִרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ־" (דברים כג, ח)** מסביר רש"י: **"לא תתעב מצרי"**. מכל וכל, אף על פי שזרקו זכריכם ליאור". מדוע הוזהרנו שלא לתעב את המצריים אחרי המעשים הנוראים שעשו לאבותינו? התורה מנמקת: **"כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ־"** (שם) כשיעקב אבינו ירד עם בני ביתו למצרים בעקבות הרעב ששרר בארץ ישראל, המצריים העניקו להם אכסניה; אומנם נצטוונו לזכור היטב את יציאת מצרים מספר פעמים ביום, הן בתפילה וקריאת שמע והן במצוות שמקיימים זכר ליציאת מצרים, ובלייל הסדר להרבות בסיפור הניסים והנפלאות שעשה ה', כולל עשרת המכות שהכה בהם, אולם יחד עם זאת התורה מזהירה שלא לתעב לגמרי את המצריים. וכל כך למה? כיון שחייבים להכיר להם טובה על שקיבלו את אבותינו בשעת הדחק והושיבו אותם במיטב ארץ מצרים - בארץ גושן; צריכים לדעת לזכור את צד הזכות שלהם, את הטובה שעשו בהתחלה.

יסוד זה, מסביר מו"ר הרב נבנצל שליט"א, נלמד מאחת ממידותיו יתברך. הרמ"ק (רבי משה קורדובר) מסביר בספרו 'תומר דבורה' את שלוש עשרה מידות הרחמים שבסוף נבואת מיכה: **"מִי אֶל־כְּמוֹךָ יֵשָׁא עֵזְךָ וְעֵבֶר עַל כְּשִׁיעֶךָ..."**

הִתֵּן אֱמֻת לְעַקְבִּי וְזָסַר לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר יִשְׁפָּעֶתָ לְאַבְתִּינִי מִיַּמִּי קֶדֶם" (מיכה ז, יח-כ) ומה עניינה של כל מידה ומידה. והנה כותב הרמ"ק מה משמעות המידה האחרונה 'מימי קדם': הקב"ה חפץ שהאדם יצא זכאי בדין, אלא שלפעמים אין לאדם זכות; במקרה כזה הקב"ה זוכר לו זכות עתיקת יומין: העובדה שפעם - מימי קדם - אותו אדם היה תינוק וממילא לא היה רשע; אומנם על פי דין לא מגיע לו שכר על כך כיון שלא היתה לו בחירה להיות צדיק או רשע, אולם המציאות היתה שלא חטא, אם כן ה' מתחשב באותו מצב וזוכר לו אותו לטובה. כמובן שדבר זה אינו פוטר את האדם מהאחריות על מעשיו שעשה במהלך כל ימיו שכן אמרו חז"ל: **"אמר ר' חנינא כל האומר הקב"ה ותרן הוא יוותרו חז"ל"** (בבא קמא ג). דהיינו: חיינו יהיו הפקר ללא שום ערך, שכן כתוב: **"הַצִּיּוֹר תָּמִים פָּעֲלֹו כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט"** (דברים לב, ד) אין מושג של וותרנות אצל הקב"ה, אלא ש"מאריך אפיה וגביה דיליה", ובכל זאת הוא מתחשב בזכות של 'מי קדם' וזוכר לו שאז לא חטא. מזה נלמד גם אנחנו: נכון שהמצריים עשו עוול לעם ישראל במהלך השעבוד הנורא ונכון שמגיע להם עונש על כל פשעיהם, אולם היו לישראל לאכסניה בשעת הדחק וממילא אסור לתעב אותם לגמרי.

מידה זו שהקב"ה זוכר הכל ואינו שוכח כל פרט ולו הקטן ביותר השייך לעניין, נובעת ממידת מלכותו יתברך, וכבר לימדנו חז"ל שמלכותא דארעא היא כעין מלכותא דרקיעא. על מלכותא דארעא אומרת הגמרא: **"אמר רב: אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות"** (שבת יא). כלומר, כל אלו לא יספיקו בכדי לתאר את עומק חלל לבו ואת היקף מחשבותיו של מלך וכל כך למה? מסביר רש"י: **"חללה של רשות עומק לבם שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות למס הקצוב ולכמה מלחמות ולכמה משפטים והכל ביום אחד"**, דהיינו המלך צריך לשקול היטב כל פעולה והתוצאה שתיגרר אחריה, כל מה שעלול להתרחש במידה שיעשה צעד כזה או אחר, כגון אם יצא למלחמה נגד ארם מה תהיה תגובת הפלשתים ובאיזה צעדים ינקטו עמון ומואב, ומה התגובות שתהיינה בקרב העם, וכו'. היקף מחשבותיו אם כן חייב להיות רחב ומורכב, צריך לדון בכל בעיה מכל צדדיה הביטחוניים, הכלכליים והחברתיים ועל כן אי אפשר לכתוב ולתאר חללה של מלכות.

מכאן נסיק מסקנה לענייננו: אם מלך בשר ודם חושב מחשבות רבות ועמוקות כל כך בעלות היקף ראייה רחב במיוחד, וזוכר פרטים ושיקולים רבים ושונים כל כך לפני כל החלטה, כל שכן מלך מלכי המלכים - הזוכר כל הנשכחות - שיקח בחשבון כל פרט קטן בבואו לדון את האדם.

למעשה אנחנו מזכירים רעיון זה בתפילת ראש השנה. בברכת זיכרונות אנו אומרים: **"כי זכר כל המעשים לפניך בא, מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש"**. כל העניינים הללו נלקחים בחשבון ביום הדין. מה פירושה של תפילה זו?

מסביר הרב: **"מעשה איש"**, אלו המעשים שלנו, בין מצוות ובין עבירות: על כל מעשה קטן האדם בא במשפט, שנאמר: **"כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יְבֹא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל גֵּעֲלָם"** (קהלת יב, יד) לטוב או למוטב; **"ופקודתו"** אלו המעשים שהאדם נמנע ולא עשה אותם, פקודתו מלשון **"כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁכָּה"** לשון חיסרון והעדר; גם אותם המעשים שהאדם לא עשה, הן לצד חיובי, כגון שהתגבר על יצרו ולא חטא, והן לצד השלילי כגון שנמנע מקיום מצוה, על כולם הוא יבוא במשפט. **"עלילות מצעדי גבר"** גם ההליכה (מצעדי גבר) לקראת המעשה נלקחת בחשבון; כשהאדם הולך לדבר מצוה הרי שהליכה זו נזקפת לזכותו, ואם הוא הולך לדבר עבירה הוא נענש גם על ההליכה. ולא זו בלבד אלא שגם על **"מחשבות אדם"** נידון האדם: אם חשב לעשות מצוה ולבסוף לא יצאה לפועל, הריהו מקבל שכר כאילו עשה כיון שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, מה שאין כן מחשבה רעה האדם אינו נענש עד שעושה את העבירה בפועל. **"ותחבולותיו"** אלו הם התחבולות שהאדם חיפש בשביל לקיים מצוה שקשה היה לקיים אותה, או להימנע מעבירה

במקום שהניסיון היה קשה במיוחד. "ויצרי מעללי איש" אלו הכוחות הנסתרים בנפש האדם אשר לא הגיעו לכלל מחשבה ומעשה אך עלולות להביא את האדם לידי מצוה או עבירה, גם אותם הקב"ה לוקח בחשבון בדינו של האדם. יתירה מזו: הגמרא אומרת: "ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו" (ר"ה לב:) מהם ספרי חיים ומתים הללו? בפשטות מדובר על הספרים שנכתבים בהם מי יחיה ומי לא בשנה הבאה. אולם הרב מסביר שספרי מתים הכוונה לאלו שכבר מתו. ולכאורה צריך להבין: מדוע יש צורך לפתוח ספר של נפטר? מי שמת כבר וודאי שלא קיים שום מצוה ולא עבר על שום עבירה משנה שעברה עד עכשיו! אלא שגם למתים יש 'חשבון פתוח'; מי שהשאיר בעוה"ז, בנינים שהולכים בדרך ה' בתורה ובמצוות - זכותם נזקפת לאבות שחינוכו אותם בדרך זו, ואם ח"ו להיפך נוספות חובות לחשבון. רואים אם כן שכל מעשה, ולו הקטן ביותר נלקח בחשבון ליום הדין. תודעה זו צריכה לחזק אותנו להתעורר בעוד מועד ולבקש רחמים מ'בעל הרחמים' שנצליח לצאת זכאים בדין, ולהיכתב להיחתם לחיים.

שבת שלום יצחק חלבה

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת מו"ר שר התורה הרב שמריהו יוסף חיים בן פאשה מרים זצוק"ל ומו"ר הרב שלום כהן בן תופחה זצוק"ל ומו"ר הרב חיים מאיר בן מילכה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון בעדני בן חביבה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון גד אליטוב בן שושנה זצ"ל

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, מרת אמי אולגה בת קלרה, יוסף הכהן בן קלרה, הרב גרשון אדלשטיין בן שרה, שאול בן מרים, הרב אליהו בן אהובה, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, ריקרדו סלודור קוקו בן רחל, שלום בן יהודית, יעקב בן יהודה, יניב בן סימה, שלמה בן מטילדה, הג"ר יוסף שלום ב"ר אברהם וחיה מושא, הרב יעקב חי בן מרגלית, חיים שאול בן בתיה, שמעון שמעוני בן חנה, אברהם בצלאל בן רחל, הרב אברהם צוקרמן בן שרה, אריה לייב בן דבורה, חנניה בן חיים, הרב חנן פורת בן שולמית, משה סלים בן חתון, יחיא בן עישה, יוסף אדרי בן פריחה, אייל בן לאה, עמידרור בן שרה, נתן בן דוד ולאח, עוזיאל זוסיא בן יעקב משה, מתתיהו מנחם בן לאה, ישראל בן לאה, יעקב בן מרים, אבנר יחיאל בן רחל, חיים בן יוסף דוד, גרשום בן חנה, מנשה בן שרה, מרדכי מורד בן חנה, מתוך בן מרים, מרדכי שמעון בן דאדא, שלמה בן פורטונה, מאיר ירחמיאל בן שמחה, מסעוד בן עליה, עמרם בן עישה, אילן בן יחזקאל, מנחם נחום בן אליעזר ליפא, יעקב בן עישה, שמעון בן עישה, אנריקה בן פאני, שלמה חי בן מזל טאוס, מרדכי שלום בן רחל, עמרם בן אסתר, הרב מרדכי אלישיב בן שושנה, זאב בן ברכה, משה בן פלור, אביאטר בן ברוך הי"ד, יצחק בן אסתר, ניר יהודה בן מיכל, יעקב בן מרים, יעקב בן רחל, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, משה בן מרים, אייל בן עירית תשורה הי"ד, יעקב נפתלי בן רחל הי"ד, גיל-עד מיכאל בן בת גלים הי"ד, דודי רחמים בן חנה, דוד הרוש בן לאה, יוסף ברוך בן תמר, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, יהודה בן אסתר, שלמה בן שמחה, אליעזר בן צבי וציפורה, אליהו בן נעמי, שמעון בן דינה, בנימין בנדט בן יוסף, דוד בן שרה, מאיר טובי בן ליטא, נוריאל יחיאל גץ בן אסתר, אהרון בן סלחה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, יונתן בן ציפורה, משה בן אשר ומרים, פנחס בן מרים, יעקב בן יהודית, פליקס אשר בן חביבה, משה בן אסתר, אלעד בן רבקה, רחמים בן זוהרה, שלום טוטיאן בן שרה, דניאל בן שרה, אילן הכהן בן חנה הי"ד, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, בנימין בן נדרה, לאה בת אליהו גרשון, אליס בת פריחה, מרים ספיר בת שמואל, יוסף בן שמחה, גבריאל יצקן בן מרים, ויצמן מור בן גורג'יה, דוד הרוש בן לאה, חנה בת דורית, צירל בת ישראל, שולמית דבורה בת שאול, תמר אולגה בת יעקב, שרת נוסרט (רבני) בת סנפ, חסינה בת רחנה, פלורה בת לאה, הרבנית שפרה בת לאה, טליה חנה בת מלכה, שרה בת מרים, שרה חנה לווינה בת פאני; שושנה בת רוזה, שרה רחל בת בוליסה, רחל בת רבקה, שרה בת רוחמה, שרה בת שולמית, ברוריה בת מרגלית, אילנה בת רחל, מזל פורטונה בת שרה, אלסירה בת שרה, שמחה בת אוז'ני, רחל בת סוליקה, יהודית בת עזיזה, אוז'ני בת רוזה, פרלה בת גוטי, שרה בת קיז'ה, שרה בת מרים, רחל בת שרה, ריינה בת אסתר, צילה בת פאינה, לאה בת בתיה, אסתר בת דונינה, גיטל בת שאול קלמן, יפה בת טאוס, עזיזה בת כזאלה, מזל טוב בת מסעודה, חנה בת זהבה, חסיבה בת תמר, חנה דינה בת מנחם, רחל בת יעקב, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

עלון זה יהיה מוקדש לרפואתה השלמה של אורלי בת דונה וסילביה רות בת אסתר